

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-Н ГЪЛЪБ ДОНЕВ
МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Д-Р АСЕН МЕДЖИДИЕВ
МИНИСТЪР НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

ДО
Г-ЖА КАМЕЛИЯ НЕЙКОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

Относно: Упражняване на избирателни права от граждани в уязвимо положение

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ДОНЕВ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МЕДЖИДИЕВ,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО НЕЙКОВА,**

Обръщам се към Вас във връзка с предстоящите избори и упражняването на избирателни права от граждани в уязвимо положение, включително по повод липсата на възможност за участие в гласоподаването на лица, които са поставени под задължителна карантина или задължителна изолация за период, включващ изборния ден.

Съгласно Решение № 1399-НС от 8 септември 2022 г. на Централната избирателна комисия в съответствие с разпоредбите на Изборния кодекс право да гласуват с подвижна избирателна кутия в изборите за народни представители на 2 октомври 2022 г. имат само избирателите с трайни увреждания, които не им позволяват да напуснат дома си и да упражнят правото си на глас в изборно помещение.

Тъй като към момента няма обявена извънредна епидемична обстановка, не е приложена разпоредбата на чл. 28 от Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с Решение на Народното събрание от 13.03.2020 г. и за преодоляване на последиците, която регламентира противоепидемичните мерки, свързани с изборния процес, при произвеждане на избори по време на извънредна епидемична обстановка. Сред тези мерки е именно гласуването с подвижна избирателна кутия от избирателите, поставени под задължителна карантина или задължителна изолация съгласно Закона за здравето на мястото, където са поставени под задължителна карантина или задължителна изолация при спазване на всички противоепидемични мерки.

Наясно съм, че към момента епидемичната обстановка в страната не е така напрегната, както при приемането на горепосочената разпоредба, както и че не е толкова голям броят на поставените под задължителна карантина и задължителна изолация поради COVID-19. Но въпреки това, продължавам да отстоявам позицията си, че на всеки един гражданин трябва да бъде осигурена възможност да даде гласа си в

изборния ден и да упражни конституционното си право. Още повече, че според Изборния кодекс гласуването е задължително и представлява изпълнение на гражданския дълг на избирателя.

Следва все пак да отбележа, че тези от гражданите, заболели от коронавирус, които са настанени в болница, все пак ще имат възможност да гласуват предвид разпоредбата на чл. 28 от Изборния кодекс за съставяне на избирателни списъци в лечебни заведения. Нормата предвижда ръководителят на заведението, дома или друга специализирана институция не по-късно от 48 часа преди изборния ден да уведоми органите по чл. 23, ал. 1 за вписаните в списъка лица, за да бъдат заличени от избирателните списъци по постоянния им адрес (адреса на пребиваване) преди предаване на избирателните списъци за гласуване на секционните избирателни комисии. Също така избирател, който след изтичането на горепосочения срок е приет в лечебното заведение, дома или друга специализирана институция, се дописва в избирателния списък от секционната избирателна комисия след представяне на документ за самоличност и на декларация по образец, че не е гласувал и няма да гласува на друго място.

Гражданите, които не са в тежко състояние и не са на болнично лечение обаче, ще бъдат поставени пред избора дали да изпълнят гражданския си дълг, или да спазят наложените им при задължителна карантина и задължителна изолация забрани и ограничения.

Освен гражданите, поставени под карантина и изолация, за пореден път без адекватен достъп до изборния процес остават значителна част от хората с увреждания. За тези уязвими граждани отново не са създадени подходящи условия и не са изпълнени напълно изискванията на редица международни актове за осигуряването на всеобщо, равно и тайно гласуване или чрез равностойна процедура, осигуряваща свобода на гласуването.

В тази връзка е важно отново да се напомнят препоръките на Комитета за правата на хората с увреждания по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания във връзка с първоначалния доклад за прилагането на международния акт от 21 септември 2018 г.:

Комитетът акцентира върху основния проблем в нашето законодателство, а именно – ограничението за хората с увреждания, поставени под запрещение, да избират и да бъдат избирани. Това ограничение е залегнало още в Конституцията и е пренесено в Изборния кодекс.

Освен това Комитетът отбелязва, че някои избирателни секции не са достъпни и че информацията и съобщенията във връзка с изборите не са напълно достъпни.

Комитетът препоръчва на България да бъде осигурена възможност на всички пълнолетни лица с увреждания да упражняват правото си да гласуват на избори и да бъдат избирани. Препоръчва се също държавата-страна да изготвя информация за изборите в достъпни формати, в това число с метода Easy Read („улеснено четиво“) и да се разпределят финансови и технически ресурси за подобряване на физическата достъпност на избирателните секции.

Тези констатации и препоръки са отразени и в доклада на Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК) във връзка с достъпа на гражданите с увреждания в Европейския съюз до изборите за Европейски парламент. Докладът е публикуван на 6 март и е приет от сесия на ЕИСК на 20-ти март 2019 г.

Другите съществени проблеми, отразени в жалбите до омбудсмана, са:

- Липса на жестов превод за хората с увреден слух в секциите при проблеми с техническите устройства за машинно гласуване;

- Неосигурена възможност за подаване на светлинен сигнал от устройствата при разпечатване на контролната разписка за отразения вот, което затруднява хората с увреден слух да упражняват изборителното им право и създава предпоставки за блокиране на машините и неотчитане на гласа им. До момента не са предприети действия нито за адаптиране на устройствата, нито за създаване на подходяща организация за съдействие на хората с увреден слух от членовете на секционните изборителни комисии чрез подаване на сигнал с ръка за звуковия сигнал.

- Не е предвидено, че официалната информация за процеса на гласуване ще бъде достъпна в секциите на Брайл и подходящи аудио формати;

- Все още в пълнота не може да бъде опазена тайната на вота за незрящите граждани, като повече от 8 месеца не бяха предприети действия за адаптиране на софтуера на машините към потребностите на хората с увредено зрение.

Предвид всичко изложено, се обръщам към Вас с призив за предприемане на подходящи мерки, въпреки малкото оставащо време до изборите, за осигуряване на възможност за гласуване на всички лица, поставени под задължителна карантина или задължителна изолация в изборния ден. Припомням, че според прилагания модел на предходни избори това се осъществяваше чрез противоепидемични мерки, въведени от министъра на здравеопазването съгласувано с главния държавен здравен инспектор.

Предлагам още да бъдат предприети и следните действия за осигуряването на възможност за гласуване на хората с увреждания:

1. В Методическите указания на Централната изборителна комисия по прилагане на Изборния кодекс за секционните изборителни комисии в страната за изборите за народни представители на 2 октомври 2022 г. при гласуване със специализирани устройства за машинно гласуване, приети с Решение № 1425-НС от 15 септември 2022 г., да бъдат допълнени в раздел II т.4. Действия по подготовка на пространството пред изборното помещение и на сградата, в която се помещава изборителната секция, като изрично се включи изискването пред определената секция за гласуване на изборители с увредено зрение или със затруднения в придвижването да се постави аудиоплеър и Брайлов шаблон със списък на кандидатите и партиите, фигуриращи в бюлетината.

2. Да бъде осигурен достъп на хората с увреден слух до услугите на жестов преводач онлайн (в случаите, при които човекът с увреден слух се нуждае от обяснение и не може да се разбере с членовете на изборителната комисия – вероятно един или максимум двама жестови преводачи ще бъдат достатъчни за цяла България за изборния ден).

3. Да бъде създадена подходяща организация за гласуване на хората с увреден слух, като те получават информация от членовете на секционните изборителни комисии за звуковия сигнал при издаване на контролната разписка за успешно гласуване.

4. Да бъде въведен безплатен телефон, на който може да се получи информация за процеса на гласуване, не само да се правят справки за включване в изборителните списъци и не само в деня на гласуване.

С уважение,

**ПРОФ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**